

Paasserie 2017 – Vallen & opstaan
Dagthema: Vallen voor de verleiding

Overweging 5 maart 2017 – Diana Vernooij

Lector: Natalie Coenradi

*“... Laten we niet te hard ons best doen om betere mensen te worden.
Misschien is ons voornemen om goed te willen leven genoeg.
Dan is het onder ogen zien en naast elkaar laten bestaan
van je zwakheid, je neigingen tot kwaad,
de foute dingen die je gedaan hebt en je liefde, je grootsheid
– dan is dat onderkennen van die beide kanten in je
wel de beste manier om in het leven te staan ...”*

Opening - 16: 20-22

Eerste lezing - 27: 15-26

Tweede lezing - uit ‘Zwaartekracht en Genade’ van Simone Weil

Openingsgebed

Leid ons niet in bekoring
maar verlos ons van het kwaad.

Lied

Alles wacht op u vol hoop
Alle levenden vragen u om voedsel.
Neemt Gij hun adem weg, zij sterven
en zij vallen terug in het stof.

Zendt Gij uw geest, zij worden herschapen
Gij geeft de aarde een nieuw gezicht

Welkom en inleiding

Goedemorgen lieve mensen van de Duif,
hartelijk welkom. Het is vandaag de eerste
zondag in de 40 dagentijd. Carnaval, de tijd
van de dwazen, is voorbij. Het vasten, de
bezinning en de aanloop naar Pasen zijn
gestart.

Als Jezus op het toppunt is van zijn roem
slaan de torenhoge verwachtingen toe en
liggen teleurstelling, verraad en dood om

de hoek op hem te wachten. Maar de dood is niet het einde. De dood is in het licht van

opstanding een niet te overtreffen verhaal van menselijke kleinheid en menselijke grootheid en genade. Het leven overwint.

Serie vieringen

We hebben als voorgangers een serie vieringen voor u gemaakt rond het thema Vallen & opstaan – de flyer vindt u achter in de kerk. Want wij geloven tegen de feiten in. We struikelen, we vallen, we staan weer op. Het lukt iemand om de haat af te schudden, een ander laat verslaving achter zich. We vinden elkaar na misverstanden opnieuw. We zeggen ‘nee’ tegen onrecht, maken ruimte om ‘ja’ te zeggen. We staan op vóór het onmogelijke: de vrede, de liefde – en de dood laten we nooit het laatste woord.

Fred heeft weer een prachtig plaatje bij de serie weten te vinden. Een vallende druppel veroorzaakt een impuls van opstanding en uitbundige energie in een plas water. Er is niets mis met vallen – als je ook weet op te staan.

De aftrap

Vandaag dus de aftrap. We lezen het verhaal van een opgehitste menigte die voor de dood van de Vredekonink kiest. We lezen een verhaal in Leviticus over schuld en bevrijding, en we lezen nog een korte tekst van Simone Weil, de joodse filosofe, die zo secuur de bewegingen van het kwaad in ons heeft onderzocht.

We gaan haar spoor achterna – we weten dat wij ons niet alleen door het goede laten verleiden maar ook door het kleine kwaad en het grote kwaad. Hoe werkt dat in onze geest, hoe gaan wij daar mee om, hoe kunnen wij dat omkeren?

We vallen, we vallen voor de verleiding van het kwaad, we vallen voor de kleinheid die in ons huist, we vallen. God wees ons nabij en doe ons opstaan.
Amen.

Lied om vergeving

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Wat ik gewild heb,
wat ik gedaan heb,
wat mij gedaan werd,
wat ik misdaan heb,
wat on gezegd bleef,
wat on verzoend bleef,
wat niet gekend werd,
wat on gebruikt bleef,
al het beschamende,
neem het van mij.

En dat ik dit was
en geen ander
dit overschot van stof van de aarde:
dit was mijn liefde.
Hier ben ik.

Eerste lezing Leviticus 16:20-22

“Heeft Aäron de verzoening van het heiligdom, de tent van de samenkomst en het altaar voltooid, dan laat hij de bok die nog leeft bij zich brengen. Hij legt zijn hand op de kop van het dier en belijdt over het dier alle misdaden en vergrijpen van de Israëlieten, van welke aard ook, en laadt deze op de kop van de bok. Dan stuurt hij het dier onder de hoede van iemand die daartoe is aangewezen, naar de woestijn. Zo draagt de bok al hun misdaden weg naar een woest land. In de woestijn wordt de bok losgelaten.”

Tweede lezing: Matteus 27:15-26

Het was de gewoonte van de gouverneur om bij een feest één gevangene vrij te laten en wel degene die het volk wilde. Ze hadden toen een beruchte gevangene, die Jezus Barabbas heette. Omdat ze nu toch bij elkaar waren, zei Pilatus hun: ‘Wie wilt u dat ik vrijlaat, Jezus Barabbas of Jezus die Messias genoemd wordt?’ Want hij wist dat ze Hem uit afgunst overgeleverd hadden. Terwijl hij rechtszitting hield, stuurde zijn vrouw hem het bericht: ‘Laat je niet in met die rechtvaardige man, want ik heb vandaag in een droom veel om Hem moeten verduren.’ De hogepriesters en oudsten haalden de menigte over om Barabbas te vragen en Jezus te laten doden. De gouverneur vroeg hun opnieuw: ‘Wie van de twee wilt u dat ik vrijlaat?’ ‘Barabbas’, zeiden ze. Pilatus zei tegen hen: ‘Wat moet ik dan met Jezus doen, die Messias genoemd wordt?’ Ze riepen allemaal: ‘Kruisig Hem.’ Maar hij zei: ‘Wat voor kwaad heeft Hij dan eigenlijk gedaan?’ Ze schreeuwden nog harder: ‘Kruisig Hem.’ Toen Pilatus zag dat het niets hielp, maar dat de onrust steeds groter werd, nam hij water en waste zijn handen voor de ogen van het volk. Hij zei: ‘Ik ben onschuldig aan dit bloed. U moet zelf maar zien.’ Heel het volk riep als antwoord: ‘Zijn bloed op ons en onze kinderen!’ Toen liet hij Barabbas vrij, maar Jezus liet hij geselen en leverde hij over om gekruisigd te worden.

Lied

Marieke van Baest / Teresa Takken

Mijn voeten vertragen, verlaten het pad
verdwalen in de tijd,
hun stap is onzeker vol droevige schaduw
ik ben de richting kwijt.

Mijn handen verzaken vergeten gebaren
verliezen keer op keer,
hun werk is vergeven gestold hun bewegen
ik vind geen houvast meer.

Mijn ogen verdraaien verdringen de wereld
vermijden wat verwacht,
hun licht lijkt geweken de passie verdwenen
mijn wezen raakt verstard.

En mijn hart draagt de oude beelden,
in mijn hoofd klinken woorden van thuis
en mijn oren horen vertrouwde muziek:
ik wil dansen,
dansen de weg terug naar huis !

Derde lezing: uit ‘Zwaartekracht en Genade’ van Simone Weil

“Wanneer het kwade verricht wordt, herkent men het niet, want het kwaad mijdt het licht. (...) Lijkt het kwade dat men doet niet op iets volkomen natuurlijk en eenvoudigs, dat zich opdringt? Is het kwaad niet analoog met illusie? Wanneer iemand slachtoffer is van een illusie, erkent hij haar niet als zodanig, maar ziet haar als een realiteit. Misschien is het ook zo met het kwaad. Wanneer men midden in het kwaad zit, wordt het niet als een kwaad aangevoeld, maar als een noodzaak en soms zelfs als een plicht.”

Overweging

De prachtige film *Moonlight*, die vorige week de Oscar won voor de beste film, laat zien hoe een klein schuchter zwart jongetje gepest wordt. Het jochie heeft al heel wat ellende gezien en is zonder zelfvertrouwen. Hij vecht niet terug, hij is zachtaardig en bedeesd.

Pesten op school. Ik herinner me dat ik ooit meegedaan heb met het pesten van een jongen uit mijn klas, Harry. Ineens voelde ik die opwinding en deed ik mee met de groep op school die een jongen in de klas uitjouwde. Ik herinner het me het ook omdat ik van mezelf schrok. En ik herinner me dat ik van weeromstuit boos op hém werd, juist omdat hij zo schlemielig was en zich liet pesten. Dat maakte het makkelijker om ermee door te gaan, hem voor schlemiel uit te maken.

Zondebokmechanisme

De antropoloog en filosoof René Girard heeft het zondebokmechanisme beschreven. Alle opgekropte frustraties van een groep mensen worden gericht op één persoon die wordt gezien als de bron van het kwaad. Dit individu krijgt alle schuld en wordt uit de groep gegooid: de zondebok.

Ik heb het verhaal van de zondebok in Leviticus opgezocht en we hebben het gelezen vandaag. We lazen hoe Aäron, die na de dood van zijn broer Mozes de leiding op zich genomen heeft van het volk, het ritueel van verzoening met God uitvoert. Een onderdeel daarvan is het benoemen van alle misdaden en vergrijpen van het volk terwijl hij zijn hand op de kop van een bok legt. Daarna wordt de bok de woestijn in gestuurd en zijn alle misdaden verzoend. Het volk is gered van het kwaad dat het had overmand.

Pesten op school is precies dat, het maakt eenheid in een groep omdat één iemand tot zondebok wordt, tot pispaaftje, die met geweld uit de groep wordt gestoten. En we zien het ook op grote schaal terug: heksenvervolging, Jodenvervolging, buitenlanders de schuld geven. En in het klein: in iedere groep is er altijd wel iemand die volgens de anderen niet deugt of die uit de groep valt. Ik ben regelmatig op groepsvakanties geweest en altijd is er wel een persoon of een stel waaraan ik me ergerde. En ik was niet de enige, anderen ook en er werd geroddeld en buitengesloten. De kleine ongemakkelijkheden op vakantie krijgen een uitlaatklep in het geroddeld en de afkeer.

Een zondebok is dus iemand die de schuld van velen op zich geschoven krijgt, vaak is er een aanleiding, maar de uitstoting en het geweld is onterecht.

Het volk mag kiezen

Hoe erg het kan worden lezen we in Matteus: Het verhaal gaat dat de gouverneur, zoals ieder jaar met Pesach, een veroordeelde zal vrijlaten. Het volk mag kiezen wie. Pilatus verwacht dat de menigte Jezus zal kiezen maar het kiest Barrabas, een moordenaar. Jezus moet sterven, scandeert het volk. Dit is het verhaal – het gepeupel kiest tégen het goede en vóór het kwade.

Volgens historici is een dergelijk gebruik van de keizer helemaal niet bekend. Het is een verhaal, geen ware gebeurtenis. De bedoeling van dat verhaal zou kunnen zijn dat het volk niet beseft wie nu de echte Zoon van God is: niet Barrabas, die waarschijnlijk een gewelddadige revolutionair was, maar Jezus, de vredepreker. Het volk is teleurgesteld in Jezus, juist omdat die zich geweldloos gedraagt en zich niet verzet, niet vecht en de Romeinen verslaat. Van hem komt er geen gewapende revolutie. Het volk heeft haast, het wil het koninkrijk nú en daarom kiezen ze Barrabas. Jezus en de ware vrede wordt geofferd.

De zondebok uitvergroot

Hier zien we de zondebok uitvergroot. Juist de grootsheid van Jezus wordt neergesabeld en laat de kleinheid van de menigte winnen. Iedereen in die menigte valt voor de verleiding om mee te schreeuwen. Waarom? Uit frustratie? De angst en de woede wordt bot gevierd op een onschuldig mens. En juist deze mens had een grootse maar pijnlijke boodschap: “Jullie kunnen niet worden gered door een machtige leider die schoon schip maakt met de heersende macht. Geef de keizer wat des keizers is. Het Koninkrijk van God is onder jullie en de Geest is in jullie.” Dat willen de mensen helemaal niet horen – weg met de man die deze pijnlijke maar ware boodschap vertelt.

Vallen voor de verleiding van het kwaad is niet zo moeilijk. Je hoeft alleen maar mee te huilen met de wolven in het bos, mee te gaan in de publieke verontwaardiging of groepsvorming tegen iemand. Je hoeft niet meer zelf je opmerkingsgave te gebruiken, je eigen oordeel. Er zit in een grote aantrekkingskracht in de macht van de groep. Beseft je het als je valt voor de verleiding van het kwaad? Als we midden in het kwaad zitten beseffen we het niet, schrijft Simone Weil. We zien het eerder als noodzaak, als iets dat moet gebeuren. Ik schreeuw tegen dat jongetje dat hij niet zo schlemielig moet doen. En die Jezus, die moet verdwijnen – die heeft een onprettige boodschap en voorkomt de revolutie eerder.

Isoleren, demoniseren, deporteren

Simone Weil leefde en stierf in een periode van groot kwaad: de 2e wereldoorlog, de vervolging van de joden. Van de vervolging van de Joden is gezegd dat ontmenselijking mogelijk werd gemaakt omdat eerst de joden werden geïsoleerd, gedemoniseerd en vervolgens gedeporteerd. Als je niemand meer kent, alleen nog maar het algemene begrip Joden of Turken of Marokkanen of vluchtelingen of moslims, of homoseksuelen of politici of managers of bankiers – dan is het makkelijker te accepteren dat de hele groep een aparte behandeling krijgt alsof iedereen uit zo'n groep de bok is die uitgedreven moet worden.

Wat mij opvalt is de overtuiging van mensen die om het hardst veralgemeniseren: niet mijn Marokkaanse buurvrouw natuurlijk, maar alle Marokkanen zijn toch eigenlijk ...- vul maar in.

In het boeddhisme word je uitgenodigd jezelf de vraag te stellen bij alles wat je zegt: “Is wat ik wil zeggen waar, is het noodzakelijk en is het vriendelijk?” En als het over mensen gaat is voor mij de maatstaf: “Zou ik hetzelfde zeggen als iemand van die groep erbij stond?”

Ongenuanceerd meningen uiten

Wat is de verleiding die maakt dat we in de menigte opgaan, die maakt dat we ongenueanceerd meningen uiten over bevolkingsgroepen of over mensen die we onvoldoende kennen? Als we bang zijn zoeken we de schuldige op, de zondebok. Wat je in groepen ziet gebeuren kunnen wij in ons eigen leven als mechanisme herkennen. Rottafel roepen als je je stoot.

Zoeken naar een schuldige als we bang zijn. Kribbig uitvallen naar een onhandig kind als we moe zijn. Iemand nog een trap nageven als hij al gevallen is.

Wat ik gewild heb, wat ik gedaan heb – dat prachtige lied dat we aan het begin van de viering zongen breng het zo prachtig bij elkaar: onze zwakheid en onze liefde.

Al het beschamende, neem het van mij. En dat ik dit was en geen ander, dit overschot van stof van de aarde: dit was mijn liefde. Hier ben ik.

Je zou kunnen denken dat je de zwakheden snel moet zien te overwinnen, beter je best doen en niet meer terugdenken aan je fouten. Misschien is dat juist géén vruchtbare levenshouding.

Kijk nog maar eens naar het verhaal van Aäron. Hij stuurt de bok met schuld beladen de woestijn. Maar voordat hij dat doet, benoemt hij hardop alle misdaden en vergrijpen van zijn volk en legt zijn hand op de bok.

Voordat verzoening kan plaatsvinden, voordat vergeving, voordat bevrijding van jou en de ander van schuld kan ontstaan, horen de misdaden en vergrijpen hardop genoemd te worden. Die beker moet leeggedronken worden voordat er sprake kan zijn van echt opstaan.

Vruchtbare levenshouding

Laten we niet te hard ons best doen om betere mensen te worden. Misschien is ons voornemen om goed te willen leven genoeg. Dan is het onder ogen zien en naast elkaar laten bestaan van je zwakheid, je neigingen tot kwaad, de foute dingen die je gedaan hebt en je liefde, je grootsheid – dan is dat onderkennen van die beide kanten in je wel de beste manier om in het leven te staan.

Omarm de dingen zoals ze zijn,
houd je intentie hoog om goed te doen
én wees gelijkmoedig.

Amen.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

God van het leven,
die vreugde vindt in ieder mens,
je bent zorgzaam en je laat ons niet in de steek.
Ik geloof in je.
Jezus, onze naaste, die mij laat zien wie God is,
je vraagt aan ons om rechtop te staan.
Ik geloof in je.
Heilzame Geest, ik geloof in je.
Je openbaart je op onverwachte momenten
als wijsheid in mensen die weten wat goed is om te doen.
Ik geloof dat jouw kracht zich in mij kan openbaren.
Ik geloof in onze gemeenschap, van mensen die durven zoeken
en durven vieren dat ze jou vinden, God van het leven.

Intenties die werden opgeschreven

Tafellied

Gij die de stomgeslagen mond verstaat
van alle stervelingen die wij zijn,
wij roepen u de naam toe van een mens,
Jezus, de zoon der mensen, uw geliefde.
Nooit sprak een mens als hij,
in hem verstonden wij uw bestaan,
de zin van ons bestaan.
Hij is uw woord geweest, hij heeft volbracht
alle gerechtigheid, een mens voor allen.

Om zijnentwil zie ons, dit uur bijeen.
Zie alle stervelingen van de wereld,
waar onze doden zijn, verkoold, verwaaid,
vragen wij U: hebt Gij hen nog gezien ?

Waarom genadeloos vernietigd worden
de armsten van de wereld, uw geliefden;
waarom wij die met weinigen bezitten
wat allen toebehoort, uw woord niet doen,
geen wereld maken die in vrede is,
een nieuwe orde van gerechtigheid -
Gij die ons hebt gezegd wat leven is:
te doen wat goed is, recht, elkaar bevrijden.

Gij die dit woord ons in gegeven hebt,
een bron van kracht en moed en zeker weten.
Gij die het licht in ons geschapen hebt:
dat niet de duisternis ons overmeestert.

Dat niet het laatste woord is aan de dood,
Gij die tot hier ons vasthoudt in het leven,
Gij die ons afgestemd hebt op uw stem,
Gij die ons hebt geschapen naar U toe,
Gij die ons zocht, nog voor wij om U riepen,
Gij die gezegd hebt dat Gij ons zult vinden,
wij roepen U de naam toe van uw mens,
Israël, deze aarde, uw geliefde.

Nodiging

Dit ritueel om brood en wijn te delen herinnert ons iedere week aan de kracht van delen.
Verwonder je om de kracht in je hart als je je leven deelt met anderen. Verwonder je om de
kracht van samenzijn, de kracht van gemeenschap als je bent met anderen die oprecht van
hart zijn. Wie zouden wij zijn als niet op belangrijke momenten in ons leven iemand haar
liefde met ons gedeeld had, zijn geld of inspiratie?

Jezus gaf zich volledig aan de weg van bevrijding, hij gaf zich omdat hij niet anders meer kon
dan verlosser zijn. En hij brak brood en deelde wijn opdat wij het ons zouden herinneren.

Laten wij, zijn leerlingen, dan met hetzelfde lef ons pad naar bevrijding van alle levende wezens gaan, hoe talloos ze ook zijn.

Komt dan, niemand is uitgezonderd, ook jij niet, om als je gevallen bent weer op te staan en zo je weg door het leven te banen. En laten we elkaar daarbij in de ogen zien.

Kom, het brood en de wijn staan klaar.

Breken en delen van brood en wijn

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Veel te laat heb ik jou lief gekregen
schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw.

Veel te laat heb ik jou lief gekregen.
Binnen in mij was je, ik was buiten
en ik zocht jou als een ziende, blinde
buiten mij, en uitgestort als water
liep ik van jou weg en liep verloren
tussen zoveel schoonheid die niet jij is.

Veel te laat heb ik jou lief gekregen
schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw.

Toen heb jij geroepen en geschreeuwd,
door mijn doofheid ben jij heen gebroken.
Oogverblindend ben jij opgedaagd
om mijn blindheid op de vlucht te jagen.
Geuren deed jij en ik haalde adem,
nog snak ik naar adem en naar jou.
Proeven deed ik jou en sindsdien dorst ik,
honger ik naar jou.
Mij, lichtgeraakte heb jij doen ontbranden,
en nu brand ik lichterlaaie naar jou toe,
om vrede.

Veel te laat heb ik jou lief gekregen
schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw.

Voorbeden

Laat ons bidden voor onszelf,
en iedereen die zijn levensweg zoekt.
Dat wij de zachtmoedigheid en het mededogen ontdekken
en het lef hebben om onze fouten onder ogen te zien.

Laat ons bidden dat verstilling van onze drukke gedachten
ons hart en onze aandacht doet ontwakken,
zodat we de ander werkelijk kunnen zien.

Laat ons hart dan zijn bij de mensen die ons na staan,
en laat ons net zo veel liefde voelen voor wie we niet kennen.
Moge ons hart overlopen van mededogen en warmte.

Laat ons bidden voor mensen wiens dagelijks leven
gekleurd wordt door pijn, angst of verlies.
Laat ons bidden voor mensen die in tergende onzekerheid leven,
voor mensen die het bijna onmogelijk is onder ogen te zien wat ze hebben gedaan.
Laat ons bidden dat zij mensen met een helder oordeel
en een hart van compassie zullen ontmoeten onderweg
en dat de levende God hen moed geeft en vertrouwen.

Laat ons bidden dat wij de moed hebben
om niet te weten wat we moeten doen en toch op weg te gaan,
met de intentie dat iedere stap die we zetten
zal getuigen van onbegrensde liefdevolle vriendelijkheid.

Gebod om liefdevolle vriendelijkheid

Mogen alle levende wezens gelukkig zijn.
Mogen ze leven in veiligheid en vreugde.
Mogen alle levende wezens,
of ze nu zwak of sterk, man of vrouw,
dier of mens, homo of hetero, groot of klein zijn,
of we ze al dan niet kunnen zien,
of ze veraf of dichtbij zijn,
of ze geboren zijn of nog geboren moeten worden,
- mogen ze gelukkig zijn.

Laat niemand een ander bedreigen of enig schepsel –
tot welke staat het ook behoort - verachten,
laat niemand door boosheid of haat
een ander schade willen berokkenen.
Zoals een moeder waakt over haar kind, bereid haar leven te wagen om haar enige kind te
beschermen,
Laten we zo met een onbegrensd hart
alle levende wezens beschermen en heel de wereld kleuren
met onbelemmerde liefdevolle vriendelijkheid.

Actie en informatie

Slotlied

Onze Vader verborgen,
uw naam worde zichtbaar in ons.
Uw koninkrijk kome op aarde,
Uw wil geschiede
een wereld, met bomen tot in de hemel,
waar water, schoonheid en brood,
gerechtigheid is en genade

waar vrede niet hoeft bevochten,
waar troost en vergeving is
en mensen spreken als mensen,
waar kinderen helder en jong zijn,
dieren niet worden gepijnigd,
nooit één mens meer gemarteld,
niet één mens meer geknecht.

Doof de hel in ons hoofd,
leg uw woord op ons hart,
breek het ijzer met handen,
breek de macht van het kwaad.
Van U is de toekomst kome wat komt.

Zegenbede

Moge de Krachtige en Tedere
dicht bij ons zijn de komende dagen
en alle dagen in ons verdere leven.

Moge ZHij onze ogen en onze armen openen
opdat wij onder ogen zien wat we doen en wat we laten
en we met een warm hart een ander kunnen ontmoeten.

Moge de weg ons tegemoet komen
de wind in onze rug zijn en de zon op ons gezicht schijnen.

Moge ons diepste wezen, God in ons leven,
ons daarbij kracht en tederheid schenken en vrede,
Amen.

